

ఇండియన్ పాలిటీ

73, 74 రాజ్యాంగ సవరణ చట్టాల వివరణ

73వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం - వివరణ	74 సవరణ - వివరణ
<p>1. నిర్వచనాలు: 243 - పంచాయతీ అంటే గ్రామీణ ప్రాంత స్వప్రభుత్వం. గ్రామం అంటే గ్రామసభ ఆమోదంతో ప్రకటించిన ప్రదేశం. ఇందులో ప్రత్యేకించిన అన్ని గ్రామాల సముదాయం ఉండొచ్చు. మాధ్యమికస్థాయి అంటే గ్రామం, జిల్లాస్థాయిల మధ్య గవర్నర్ నోటిఫై చేసిన వ్యవస్థ. జిల్లా అంటే ఒక రాష్ట్రంలోని జిల్లా అని అర్థం.</p>	<p>243P కమిటీ అంటే 243S ప్రకరణ కింద ఏర్పడింది. మున్సిపాలిటీ అంటే 243Q కింద ఏర్పడిన స్థానిక స్వపరిపాలనా సంస్థ.</p>
<p>2. గ్రామసభ: 243A - పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థకు గ్రామసభ పునాదిరాయి అని ఈ చట్టం పేర్కొంది. ఒక గ్రామ భౌగోళిక పరిధిలో ఎన్నికల జాబితాలో పేరు నమోదు చేసుకున్న మొత్తం జనాభాతో కూడుకుని ఉంటుంది. గ్రామసభ అనేది సంబంధిత గ్రామ ప్రజలతో కూడుకున్న సభ మాత్రమే. రాష్ట్ర శాసనసభ నిర్దేశించిన విధులను గ్రామసభ నిర్వహిస్తుంది.</p>	<p>గ్రామసభ ఉండదు.</p>
<p>3. ఏర్పాటు: మూడంచెల పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థ 243B గ్రామస్థాయిలో గ్రామపంచాయతీ, మధ్యస్థాయిలో మాధ్యమిక పంచాయతీ, జిల్లాస్థాయిలో జిల్లా పరిషత్ ఉంటాయి. దేశవ్యాప్తంగా ఏకరూపత తెచ్చారు. కానీ రాష్ట్ర జనాభా 20 లక్షల కంటే తక్కువ ఉన్నప్పుడు ఆ రాష్ట్రాలు మధ్యస్థాయి (మండలం/బ్లాక్) పంచాయతీ వ్యవస్థను ఏర్పాటు చేయాల్సిన అవసరం లేదు.</p>	<p>3 రకాల మున్సిపాలిటీలు - 243Q గ్రామీణ స్వరూపం నుంచి పట్టణ స్వరూపంగా పరివర్తన చెందుతున్న ప్రాంతం-నగర పంచాయతీ, చిన్న పట్టణ ప్రాంతం-ఒక మున్సిపల్ కౌన్సిల్, పెద్ద నగరానికి-మున్సిపల్ కార్పొరేషన్.</p>
<p>4. నిర్మాణం: పంచాయతీల నిర్మాణం 243C గ్రామ, మండల, జిల్లాస్థాయి వ్యక్తుల ప్రత్యక్ష ఎన్నిక. మాధ్యమిక, జిల్లా పంచాయతీ అధ్యక్షులు ఆయా పంచాయతీలకు ఎన్నికైన సభ్యుల నుంచి పరోక్ష పద్ధతిలో ఎన్నికవుతారు. గ్రామపంచాయతీ అధ్యక్షుడి ఎన్నికకు శాసనసభ నిబంధనలను రూపొందిస్తుంది.</p>	<p>మున్సిపాలిటీల నిర్మాణం 243R మున్సిపాలిటీ సభ్యుల ప్రత్యక్ష ఎన్నిక: ప్రతి మున్సిపాలిటీని వార్డులుగా విభజించాలి. మున్సిపల్ చైర్మన్ ఎన్నిక విధానాన్ని రాష్ట్ర శాసనసభ నిర్ణయిస్తుంది.</p>
<p>5. సీట్ల రిజర్వేషన్: పంచాయతీలకు సీట్ల రిజర్వేషన్లు 243D - ప్రతిస్థాయి పంచాయతీలో ఆ ప్రాంత జనాభా నిష్పత్తి ప్రకారం ఎస్సీ, ఎస్టీలకు కొన్ని స్థానాలను కేటాయించాలి (రోటేషన్). రిజర్వ్ చేసిన స్థానాల్లో కనీసం 1/3 వ వంతు ఎస్సీ, ఎస్టీ వర్గాల స్త్రీలకు కేటాయించాలి. ప్రత్యక్ష ఎన్నిక ద్వారా భర్తీ అయ్యే సీట్లలో కనీసం 1/3 వ వంతు మహిళలకు కేటాయించాలి (ఎస్సీ, ఎస్టీ మహిళలకు కేటాయించిన సీట్లతో కలుపుకుని). మూడు స్థాయిల పంచాయతీ అధ్యక్షుల పదవుల్లో ఎస్సీ, ఎస్టీ మహిళలకు కేటాయించిన స్థానాలను శాసనసభ నిర్ధారించాలి. మొత్తం అన్నిస్థాయిల అధ్యక్ష స్థానాల్లో మహిళలకు 1/3 వ వంతు తప్పనిసరిగా కేటాయించాలి. ఈ చట్టం రాష్ట్ర శాసనసభకు వెనుకబడిన వర్గాల వారికి పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థలో రిజర్వేషన్లు కల్పించే అధికారం ఇచ్చింది.</p>	<p>మున్సిపాలిటీలకు సీట్ల రిజర్వేషన్లు 243T 73 వ రాజ్యాంగ సవరణలోని అంశాలను మున్సిపాలిటీలకు కూడా అన్వయించుకోవాలి.</p>
<p>6. కాలపరిమితి: పంచాయతీల కాలపరిమితి 243E - ప్రతిస్థాయి పదవీకాలం 5 సంవత్సరాలు. పదవీకాలం ముగియకముందే రద్దు కూడా చేయొచ్చు. 5 సంవత్సరాల కాలపరిమితి ముగియకముందే ఎన్నికలు జరపాలి. పంచాయతీ కాలపరిమితి ముగియడానికి 6 మాసాల కంటే తక్కువ వ్యవధి ఉన్నప్పుడు రద్దయితే ఆ పంచాయతీలకు ప్రత్యేకంగా ఎన్నికలు నిర్వహించాల్సిన పనిలేదు. 5 సంవత్సరాల కాలపరిమితి ముగియడానికి ముందే ఒక పంచాయతీ రద్దయి, నూతన పంచాయతీ ఏర్పడినప్పుడు, 5 సంవత్సరాల కాలపరిమితిలో మిగిలి ఉన్న వ్యవధి వరకు మాత్రమే నూతన పంచాయతీ కొనసాగుతుంది.</p>	<p>మున్సిపాలిటీల కాలపరిమితి - 243U 73 వ రాజ్యాంగ సవరణలోని అంశాలను మున్సిపాలిటీలకు కూడా అన్వయించుకోవాలి.</p>

7. సభ్యుల అనర్హతలు: పంచాయతీ సభ్యుల అనర్హతలు 243F - సంబంధిత రాష్ట్ర శాసనసభ ఎన్నికలనుద్దేశించి ఆ కాలంలో అమల్లో ఉన్న చట్టం, సంబంధిత రాష్ట్ర శాసనసభ ఏదైనా చట్టం ద్వారా అనర్హుడిగా నిర్ణయించినప్పుడు పంచాయతీ ఎన్నికల్లో పోటీ చేసే వారికి ఆ అనర్హత వర్తిస్తుంది. కానీ 25 సంవత్సరాల్లోపు వయసు కలిగి ఉన్నాడనే కారణంతో అనర్హుడిగా ప్రకటించకూడదు. 21 సంవత్సరాలు నిండిన ప్రతి వ్యక్తి పంచాయతీ ఎన్నికల్లో పోటీ చేసేందుకు అర్హుడే.

★ శాసనసభకు పోటీ చేయడానికి వయోపరిమితి 25 సంవత్సరాలు. పంచాయతీలకు 21 సంవత్సరాలు. పంచాయతీ సభ్యుల అనర్హతను విచారించే అధికారం మున్సిపల్ కోర్టులకు ఉంది. ★ 1995 తర్వాత ఇద్దరు కంటే ఎక్కువ సంతానం కలిగి ఉంటే పోటీకి అనర్హులుగా నిర్ణయించారు.

243V - మున్సిపాలిటీ సభ్యుల అనర్హతలు. 73 వ రాజ్యాంగ సవరణలోని అంశాలు మున్సిపాలిటీలకు కూడా వర్తిస్తాయి.

8. అధికారాలు - బాధ్యతలు: పంచాయతీల అధికారాలు, బాధ్యతలు 243G - రాష్ట్ర శాసనసభ పంచాయతీలకు కావాల్సిన అధికారాలను, విధులను కల్పించవచ్చు. ఆవి (ఎ) ఆర్థికాభివృద్ధి, సామాజిక న్యాయానికి అవసరమైన ప్రణాళికలను తయారు చేయడం. (బి) ఆర్థికాభివృద్ధి, సామాజిక న్యాయానికి సంబంధించిన పథకాల అమలు. వీటిలో 11 వ షెడ్యూల్ లో పొందుపరిచిన 29 అంశాలు కూడా ఉంటాయి.

243W - మున్సిపాలిటీల అధికారాలు, బాధ్యతలు. 73 వ రాజ్యాంగ సవరణలోని అంశాలు వర్తిస్తాయి. అయితే ఇక్కడ 12 వ షెడ్యూల్ లోని 18 అంశాలు ఉంటాయి.

9. ఆదాయ వనరులు (పన్నులు, నిధులు): పంచాయతీల ఆదాయ వనరులు 243H - రాష్ట్ర శాసనసభ పంచాయతీలకు పన్నులు, డ్యూటీలు, ఫీజులను విధించి, వసూలు చేసుకునే అధికారం కల్పించవచ్చు. రాష్ట్ర ప్రభుత్వమే విధించి, వసూలు చేసి పంచాయతీలకు అప్పజెప్పవచ్చు. రాష్ట్ర సంఘటిత నిధి నుంచి నిధులను పంచాయతీలకు చేకూర్చవచ్చు. పంచాయతీలకు సమకూరే నిధులను జమ చేయడానికి ఒక నిధిని ఏర్పాటు చేయొచ్చు.

243X - మున్సిపాలిటీల ఆదాయ వనరులు 73 వ రాజ్యాంగ సవరణలోని అంశాలను మున్సిపాలిటీలకు కూడా అన్వయించుకోవాలి.

10. రాష్ట్ర ఆర్థిక సంఘం: 243I - రాష్ట్రంలో పంచాయతీరాజ్ సంస్థల ఆర్థిక పరిస్థితిని సమీక్షించడానికి గవర్నర్ ప్రతి 5 సంవత్సరాలకు ఒకసారి ఒక ఆర్థిక సంఘాన్ని నియమిస్తారు. కొన్ని అంశాలపై గవర్నర్ కు సలహా ఇస్తుంది. దీని నిర్మాణం, తదితర అంశాలను రాష్ట్ర శాసనసభ నిర్ధారిస్తుంది. నివేదికను గవర్నర్ కు సమర్పిస్తుంది. ఆర్థిక సంఘం పేర్కొన్న సిఫారసులు, వాటిపై రాష్ట్ర ప్రభుత్వం తీసుకున్న చర్యల వివరాలను గవర్నర్ శాసనసభకు సమర్పిస్తారు. గమనిక: ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్ లో రాష్ట్ర ఆర్థిక సంఘం 1994 లో ఏర్పడింది. మొదటి ఆర్థిక సంఘం ఛైర్మన్ ప్రొఫెసర్ లక్ష్మణస్వామి. (ప్రస్తుత ఛైర్మన్ ఎం.ఎల్. కాంతారావు)

243Y - రాష్ట్ర ఆర్థిక సంఘం పంచాయతీలకు, మున్సిపాలిటీలకు ఒకే ఆర్థిక సంఘం ఉంటుంది. 73 వ రాజ్యాంగ సవరణలోని అంశాలను మున్సిపాలిటీలకు కూడా అన్వయించుకోవాలి.

11. ఖాతాల ఆడిట్: పంచాయతీల ఖాతాల ఆడిట్ 243J- ఖాతాల నిర్వహణ, ఆడిట్ కు సంబంధించి రాష్ట్ర శాసనసభ నియమ నిబంధనలను రూపొందిస్తుంది. ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్ లో ఖాతాల ఆడిట్ ను రాష్ట్ర ఆడిట్ సంచాలకులు (Director of State Audit) నిర్వహించేవారు.

243Z - మున్సిపాలిటీల ఖాతాల ఆడిట్. 73 వ రాజ్యాంగ సవరణలోని అంశాలను మున్సిపాలిటీలకు కూడా అన్వయించుకోవాలి.

12. ఎన్నికలు: పంచాయతీలకు ఎన్నికల సంఘం 243K - పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థల ఎన్నికల నిర్వహణ కోసం రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘాన్ని ఏర్పాటు చేయాలి. ఎన్నికల సంఘం కమిషనర్ ను రాష్ట్ర గవర్నర్ నియమిస్తారు. పదవీకాలం, జీతభత్యాలు మొదలైన అంశాలను రాష్ట్ర గవర్నర్ నిర్ధారిస్తారు. రాష్ట్ర హైకోర్ట్ న్యాయమూర్తిని పదవి నుంచి తొలగించడానికి పాటించే నియమ నిబంధనలు కమిషనర్ ని పదవి నుంచి తొలగించే విషయంలోనూ వర్తిస్తాయి. (హైకోర్ట్ న్యాయమూర్తిని పార్లమెంట్ రాష్ట్రపతి అనుమతి పొందిన తర్వాత పదవి నుంచి తొలగించవచ్చు అంటే రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషనర్ గవర్నర్ ద్వారా నియమితుడైనప్పటికీ అతడిని పదవి నుంచి తొలగించే అధికారం గవర్నర్ కు లేదు.)

243ZA - మున్సిపాలిటీల ఎన్నికల సంఘం పంచాయతీ, మున్సిపాలిటీలకు ఒకే ఎన్నికల సంఘం ఉంటుంది. 73 వ రాజ్యాంగ సవరణలోని అంశాలను మున్సిపాలిటీలకు కూడా అన్వయించుకోవాలి.

★ పంచాయతీ ఎన్నికల కోసం నియమ నిబంధనలను రాష్ట్ర శాసనసభ రూపొందిస్తుంది. ★ గమనిక: ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్ లో రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘాన్ని 1994 సెప్టెంబరులో ఏర్పాటు చేశారు. ఎన్నికల కమిషనర్ పదవీకాలం 5 సంవత్సరాలు. మొదటి ఎన్నికల కమిషనర్ కాశీపాండ్యన్. ప్రస్తుతం ఆంధ్రప్రదేశ్ ఎన్నికల కమిషనర్ డాక్టర్ ఎన్. రమేష్ కుమార్, తెలంగాణ కమిషనర్ వి. నాగిరెడ్డి.

13. కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలకు అన్వయంపు: 243L - కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలకు లేదా ఆ ప్రాంతంలో కొంత భాగానికి ఈ సవరణ చట్టాన్ని వర్తింపజేయాలని రాష్ట్రపతి ఆదేశించవచ్చు. దానికి అవసరమైన మార్పులు, చేర్పులు కూడా చేయొచ్చు.

243ZB - కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలకు అన్వయంపు. 73 వ రాజ్యాంగ సవరణలోని అంశాలను మున్సిపాలిటీలకు కూడా అన్వయించుకోవాలి.

14. కొన్ని ప్రాంతాలకు మినహాయింపు: 243M - ప్రకరణం 244 లో పేర్కొన్న షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతాలు, ఆదివాసి ప్రాంతాలకు ఈ భాగం వర్తించదు. పశ్చిమ బంగ లోని డార్జిలింగ్ జిల్లా గూర్ఖా హిల్ కౌన్సిళ్లకు వర్తించదు. మణిపూర్ లోని కొండ ప్రాంతాలకు, జమ్మూ కశ్మీర్, నాగాలాండ్, మిజోరం రాష్ట్రాలకు వర్తించదు. అయితే పార్లమెంట్ ఈ చట్టంలో తను భావించిన మార్పులు, చేర్పులతో నిబంధనలను షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతాలకు విస్తరింపజేయొచ్చు. ఈ నిబంధనకు అనుగుణంగా పార్లమెంట్ పంచాయతీ నిబంధనల చట్టం (షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతాలకు విస్తరణ) 1996 ను (PESA - Panchayats Extension to Scheduled Areas) ను రూపొందించింది.

243ZC - కొన్ని ప్రాంతాలకు మినహాయింపు షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతాలు, ఆదివాసి ప్రాంతాలకు ఈ భాగం వర్తించదు. పశ్చిమ బంగలోని డార్జిలింగ్ జిల్లా గూర్ఖా హిల్ కౌన్సిళ్లకు వర్తించదు.

15. అమల్లో ఉన్న చట్టాల కొనసాగింపు: 243N - 73 వ సవరణ చట్టం అమల్లోకి వచ్చిన తేదీ నుంచి సరిగ్గా ఒక్క సంవత్సరం వరకు అంతకు ముందున్న రాష్ట్ర పంచాయతీరాజ్ చట్టాలు కొనసాగుతాయి. కానీ ఈ చట్టం అమల్లోకి రాక పూర్వం ఏర్పాటైన సంస్థలు వాటి పదవీకాలం పూర్తయ్యేవరకు కొనసాగుతాయి. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం రద్దు చేయాలనుకుంటే తప్ప రద్దు కావు.

243ZF అమల్లో ఉన్న చట్టాల కొనసాగింపు. 73 వ రాజ్యాంగ సవరణలోని అంశాలను మున్సిపాలిటీలకు కూడా అన్వయించుకోవాలి

16. ఎన్నికల వ్యవహారాల్లో న్యాయస్థానాల జోక్యం నివారణ: 243 O - పంచాయతీ రాజ్ ఎన్నికల వ్యవహారాల్లో కోర్టు జోక్యాన్ని నిషేధిస్తుంది. అయితే ఎన్నికల వివాదాల నిమిత్తం రాష్ట్ర శాసనసభ ప్రత్యేకంగా ఏర్పాటు చేసిన అథారిటీ ముందు పిటిషన్ ను దాఖలు చేయొచ్చు.

243ZG - ఎన్నికల వ్యవహారాల్లో న్యాయస్థానాల జోక్యం నివారణ. 73 వ రాజ్యాంగ సవరణలోని అంశాలను మున్సిపాలిటీలకు అన్వయించుకోవాలి

- ★ కమ్యూనిటీ డెవలప్ మెంట్ ప్రోగ్రామ్ ను ప్రధానంగా ఏ ఉద్దేశంతో ప్రారంభించారు?
- ఎ) అక్షరాస్యతను పెంచడం ద్వారా ప్రజల్లో అభివృద్ధి సాధించడం
  - బి) ప్రజలు పాల్గొనడం ద్వారా గ్రామ సర్వతోముఖాభివృద్ధి సాధించడం
  - సి) స్థానిక వనరులపై సామాన్య ప్రజల నియంత్రణ పెంచడం
  - డి) యాంత్రిక వ్యవసాయ పద్ధతుల ద్వారా ఉత్పత్తిని పెంచడం

జవాబు: బి

- షేక్ ఫీర్ సాహెబ్